

IZDAVAČ
Biskupska konferencija Bosne i Hercegovine

PRIREĐIVAČI
Profesori Instituta za crkvenu glazbu
"Albe Vidaković" Katoličkog bogoslovnog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu.

UREDNICI
Dr. Marijan Steiner
Dr. Izak Špralja

GRAFIČKA PRIPREMA
Durieux, Zagreb

TISAK
ZiB Mladost, Zagreb

ZA BOLJE PJEVANJE U LITURGIJSKIM ZAJEDNICAMA

*Smjernice o glazbi
u liturgijskim slavljinama i njihova
praktična primjena*

Sarajevo 1998.

Sadržaj

	Riječ biskupa	7
	Uvod	9
<i>Glava prva</i>	OPĆE ODREDBE	
	1. Liturgijska (sveta) glazba	11
	2. Vrste liturgijske glazbe	12
	3. Odnos prema liturgijskoj glazbi	13
	4. Liturgijski jezik	15
	5. Izvođači liturgijskih slavlja	16
	6. Izvođači — solisti	17
	7. Izvođači — skupine pjevača	18
	8. Sudjelovanje u liturgijskim slavljinama	20
	9. Daljnja i bliža priprava	21
	10. Liturgijska glazbala	23
	11. Skladatelji riječi i glazbe	25
<i>Glava druga</i>	MISA	
	1. Misa i njezini pjevani dijelovi	27
	2. Značenje pjevanih dijelova mise	28
	3. Stupnjevi sudjelovanja u pjevanoj misi	31
	4. Shematski prikaz pjevanih dijelova i izvođača u misi	32
<i>Glava treća</i>	SAKRAMENTI	
	1. Opće napomene	36
	2. Krštenje	37
	3. Potvrda	39

Riječ biskupâ

4. Euharistija	40
5. Pomirenje (pokoriti)	42
6. Bolesničko pomazanje	45
7. Sveti red	46
8. Ženidba	47
Glava četvrti ČASOSLOV	
1. Časoslov naroda Božjega	48
2. Različite sastavine liturgije časova	48
3. Kako izvoditi časoslov	50
4. Pomagala	51
Glava peta SAKRAMENTALI (BLAGOSLOVINE)	
1. Opće napomene	56
2. Red posvete crkve	56
3. Red posvete oltava	58
4. Blagoslov bolesničkog i katekumenskog ulja i posvećenje krizme	58
5. Obred redovničkog zavjetovanja	59
6. Euharistijska procesija (ophod)	60
7. Sprovod	62
Glava šesta GLAZBA U CRKVAMA IZVAN LITURGIJSKIH SLAVLJA (KONCERTI)	
1. Opće napomene	65
2. Crkva	66
3. Točke za razmišljanje	66
4. Glazbene vrste	67
5. Praktične upute	69
Popis navedenih liturgijskih knjiga, crkvenih dokumenata i literature	71
Kratice	72

Drugi vatikanski sabor je na više mjesta u svojim dokumentima naglasio nezaobilaznu zadaću biskupa u pravilnom i poželjnom ostvarivanju djelatne i plodne uloge svih sudionika liturgijskih slavlja.

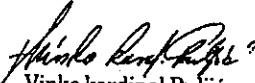
Svjesni te svoje obveze, želimo da se nauk Sabora o pravilnoj uporabi glazbe u liturgiji što bolje i korisnije primjenjuje i u liturgijskim zajednicama naših biskupija.

Zato zahvaljujemo profesorima Instituta za crkvenu glazbu »Albe Vidaković« KBF Sveučilišta u Zagrebu koji su, u suradnji s odgovornima za liturgijsku glazbu u našim biskupijama a posebno s biskupom mons. Franjom Komaricom, pripremili ovaj svojevrsni *vademecum* za sve one koji su odgovorni za liturgijsko pjevanje u župnim, sjemenišnim i redovničkim zajednicama.

Naša Biskupska konferencija na svome XI. redovitom zasjedanju 19. i 20. studenoga 1997. u Sarajevu odobrila je tiskanje ovih Smjernica.

Neka svi odgovorni za liturgijsko pjevanje ubuduće ovaj priručnik smatraju obvezatnim pomagalom pri glazbenom oblikovanju liturgijskih slavlja na području biskupija Vrhbosanske metropolije.

Sarajevo, 13. siječnja 1998.

Vinko kardinal Puljić
nadbiskup i metropolit vrhbosanski
predsjednik BK BiH

7

Uvod

U svom prvom dokumentu, Konstituciji Sacrosanctum Concilium (o sv. liturgiji), Drugi vatikanski sabor smatrao je potrebnim istaknuti između ostalog i sljedeće:

»Liturgijski čini nisu privatni čini, oni su slavlje Crkve koja je 'otajstvo jedinstva' — sveti puk pod biskupima okupljen i uređen« (SC 26). Stoga »neka se biskupi i ostali pastiri duša revno brinu da sva zajednica vjernika u svakom svetom činu, koji se vrši pjevanjem, može vršiti svoju svojstvenu djelatnu ulogu [...]« (SC 114).

Želeći sustavno, temeljito i sveobuhvatno nastaviti već započeti plodni rad na promicanju liturgijske obnove u nas, ne može se mimoći ni područje liturgijske (svete) glazbe, tog »potrebnog i sastavnog dijela svečane liturgije« (usp. SC 112).

Sadašnja praksa u našim liturgijskim zajednicama pokazuje neujednačeno poznavanje i primjenjivane liturgijskih propisa sadržanih u mnogim posaborским dokumentima Svete Stolice. To nas potiče da pozovemo sve voditelje liturgijskih slavlja, kao i zborovode, orguljaše, predvodnike liturgijskog pjevanja i članove crkvenih zborova da temeljito prouče i savjesno u praksi primijene kako opće odredbe o liturgij-

9

skoj glazbi koje niže navodimo, tako i sve posebne i konkretne propise koji se odnose na upotrebu glazbe u euharistijskom slavlju, u slavljinama ostalih sakramenata, sakramentalna (blagoslovinna), u slavlju časoslova.

Sve ove odredbe o liturgijskoj glazbi, sabrane iz raznih crkvenih dokumenata ovdje na jednom mjestu, bit će bez sumnje veoma korisni 'vademe cum' za predsjedatelje liturgijskih slavlja i njihove pomoćnike u glazbenom oblikovanju liturgijskih slavlja. Prihvaćene i provodene u praksi, ove će smjernice polučiti ono što želi i liturgijska obnova II. vatikanskog sabora, a što je posebno isticao i papa Pavao VI., provoditelj saborske obnove: »Trebalo da se u našim liturgijskim zajednicama više i bolje pjeva«.

Neka se to ostvari i u svim liturgijskim zajednicama naše mjesne Crkve.

Priredivači

OPĆE ODREDBE

«Ne može u svetom bogoslužju biti ništa svečanije ni ugodnije od skupa u kojem svi svoju vjeru i pobožnost izražavaju pjevanjem» (MS 16).

1. Liturgijska (sveta) glazba

- a) Ljudski glas je sastavni dio bogoslužnog čina: kako u jednostavnijem, govornom obliku (govor, recitacija), tako i u svečanijem očitovanju (pjevati znači svečano govoriti).
»Sveto pjevanje, združeno s riječima, tvori potrebit i sastavni dio svečane liturgije« (SC 112).
- b) Da bi neka liturgijsko-glazbena jedinica (uglazbljena riječ, instrumentalna skladba) mogla postati sastavnim dijelom liturgijskog čina potrebno je:
  - da je nastala za sveto bogoslužje (određeno liturgijsko slavlje),
  - da posjeduje svojstva umjetničkog djela (melodrijsko jedinstvo sa sadržajem poruke i deklamacijom teksta),
  - da može svojim sadržajem (riječ, glazba) unaprijediti djelatno sudjelovanje vjernika,

— da je od crkvene nadležne vlasti prihvaćena kao liturgijsko-glazbeno djelo.

- c) »Svetom se zove ona glazba koja je stvorena za obavljanje bogoslužja i koju resi svetost i pravilnost oblika« (MS 4).

Svrha liturgijske (svete) glazbe je »Božja slava i posvećenje vjernika« (MS 4), a u pojedinom bogoslužnom činu »sveta će glazba, dakle, biti to svetija što se tješnje poveže s liturgijskim činom, bilo da ugodnije izrazi molitvu, bilo da promiče jednodušnost, bilo da svete obrede obogati većom svećanošću« (SC 112).

2. Vrste liturgijske glazbe

- a) Crkva ima pravo i dužnost odrediti koji i kakvi vidljivi znakovi mogu označavati nevidljivu stvarnost svetih liturgijskih čina.

»Uređenje svete liturgije ovisi jedino od crkvene vlasti koju posjeduje Apostolska Stolica, i prema odredbama prava, biskup[...] i nadležni, zakonito ustanovljeni teritorijalni biskupski skupovi različitih vrsta. Stoga neka u liturgiji nitko drugi, pa ni svećenik, ništa po svom nahodaženju ne dodaje, ukida ili mijenja« (SC 22).

- b) Od različitih vrsta glazbene umjetnosti Crkva je u liturgijska slavlja prihvatila:
  - gregorijanski koral (vlastito liturgijsko pjevanje rimskog obreda),

— staru i novu višeglasnu glazbu (od klasične vokalno-polifonije do suvremene vokalne i vokalno-instrumentalne glazbe).

- pučke i za puk skladane popijevke, himne, psalme itd. (kao tradicionalno ili novonastalo vlastito pjevanje odradnog naroda ili pokrajine),
- glazbu za orgulje i glazbala koja su prikladna za bogoslužje.

»Pod imenom svete glazbe razumijeva[se]: gregorijansko pjevanje, stara i nova sveta polifonija sa svojim raznim vrstama, sveta glazba za orgulje i druga dopuštena glazbala te sveto pučko pjevanje, bilo liturgijsko, bilo uopće vjersko« (MS 4b).

- c) U odabiru liturgijsko-glazbenih jedinica treba slijediti:
  - liturgijske knjige i liturgijsko-glazbene priručnike (Misal, Red čitanja, Časoslov, liturgijske pjesmarice, od crkvene nadležne vlasti odobrenu višeglasnu i instrumentalnu glazbu itd.),
  - odredbe nadležne crkvene pokrajinske vlasti (biskupijski odbori za liturgijsku glazbu itd.).

3. Odnos prema liturgijskoj glazbi

- a) Drugi vatikanski sabor odredio je kako se treba odnositi prema liturgijskoj glazbi: »Neka se s najvećom brigom čuva i promiče blago svete glazbe« (SC 114).

b) Na (nad)biskupijske odbore za liturgijsku glazbu spada: skupljati, čuvati i promicati liturgijsko-glazbeno blago opće, nacionalne i pokrajinske Crkve, u čemu treba da im pomažu voditelji (ravatelji) liturgijske glazbe župskih, redovničkih i drugih zajednica.

c) Upravitelji crkvenih škola, zavoda i redovničkih zajednica moraju se pobrinuti da liturgijsko-glazbenu pouku i praktični glazbeni odgoj vode stručno osposobljeni učitelji crkvene glazbe.

Rast opće glazbene kulture i kulture glasovnih mogućnosti odgajnika nameće obvezu vježbanja napjeva gregorijanskog korala, nacionalne liturgijske popijevke i višeglasne (zbarske) liturgijske glazbe, pri čemu treba davati prednost djelima domaćih skladatelja.

«Treba da se uvelike cijeni poučavanje i vježbanje glazbe u sjemeništima, u novicijatima redovnika obaju spolova i u školskim domovima kao i u ostalim zavodima i katoličkim školama» (SC 115).

d) Pastiri duša (upravitelji župa, rektori crkava, poglavari redovničkih zajednica) moraju se brinuti da stručno obrazovani crkveni glazbenik vježba i predvodi liturgijsko pjevanje.

Ako neka zajednica vjernika nema učitelja crkvene glazbe, na rektore crkava spada da sami ili uz pomoć učitelja glazbe vjernicima pruže osnovnu pouku iz liturgijsko-glazbene prakse.

«Neka se biskupi i ostali pastiri duša revno brinu da sva zajednica vjernika u svakom svetom či-

nu, koji se vrši s pjevanjem, može vršiti svoju svojstvenu djelatnu ulogu [...]» (SC 114).

e) Da bi mogla biti uvijek živom briga za rast liturgijsko-glazbenog života neka se u većim pastoralnim centrima osnuju skupine liturgijskih djelatnika koji će na posebni način negovati različite liturgijske discipline, a u manjim zajednicama neka se, ako drugačije nije moguće, različiti liturgijski djelatnici (animatori) okupe u jednu grupu (sekciju).

f) Voditelji crkvenih zajednica (škola, zavoda, redovničkih ustanova itd.) neka budu svjesni da su prvi pozvani negovati liturgijski život u svojim zajednicama i da uzornim liturgijskim životom svojih zajednica pomažu rast liturgijskog života cijele naše Crkve.

4. Liturgijski jezik

a) Zakonitost upotrebe jezika u liturgiji na području naše Biskupske konferencije određen je tiskanim liturgijskim knjigama.

U bogoslužju na hrvatskom jeziku mogu se jedna ili više glazbenih jedinica izvesti i na latinskom, odnosno staroslavenskom jeziku.

«Ništa, naime, ne priječi da se u jednom te istom bogoslužju neki dijelovi pjevaju na drugom jeziku» (MS 51).

14

15

Valja preporučiti, osobito voditeljima većih pjevačkih zborova, da oživljavaju glazbenu baštinu koja je nastala na liturgijski (latinski, staroslavenski) tekst, poštujući liturgijske zakonitosti svetog čina. Dobro je dati prednost skladbama domaćih skladatelja.

b) «Pastiri će se duša pobrinuti kako bi uz narodni jezik vjernici mogli i latinskim [staroslavenskim] jezikom izgovarati ili pjevati dijelove misnog ordinarija koji spadaju na njih» (MS 47).

Valja preporučiti da se, osobito u većim gradovima i u većim turističkim središtima, nedjeljom jedna misa slavi na latinskom, a povremeno i na staroslavenskom jeziku.

5. Izvoditelji liturgijskih slavlja

a) «Liturgijski čini nisu privatni čini; oni su slavje Crkve koja je 'otajstvo jedinstva' — sveti puk pod biskupima okupljen i ureden» (SC 26). «Stoga svi treba da cijene liturgijski život biskupije oko biskupa, naročito u stolnoj crkvi» (SC 41).

U liturgijskim činima «posebno mjesto dobivaju svećenik i njegovi službenici zbog primljenog svetog reda, a zbog službe koju vrše ministranti, čitač, tumač i oni koji pripadaju pjevačkom zboru» (MS 13).

«Vjernici vrše svoju liturgijsku ulogu kad pružaju punu, svjesnu i djelatnu suradnju koju traži

sama narav liturgije i na koju, na temelju krštenja, kršćanski puk ima pravo i dužnost» (MS 15).

b) «U liturgijskim obredima neka svatko, bio služitelj ili vjernik, vrši svoju službu i čini samo ono i sve ono što na nj spada prema naravi obreda i prema liturgijskim propisima» (SC 28).

c) Svećenici i njihovi službenici, voditelji pjevačkih zborova i članovi zborova neka izvode svoje uloge na lako shvatljiv način, da puku, kad to traži obred, olakšaju sudjelovanje i učine ga što prirodnijim. «Dolikuje da svećenik i službenici bilo kojeg stupnja svoj glas sjedine s glasom skupa vjernika u svemu što spada na puk» (MS 26).

6. Izvoditelji — solisti

a) Svaki od službenika oltara (koji čita ili pjeva čitanje, psalam s pripjevom, nakane sveopće molitve i sl.) treba pravilno otpjevati napjev i razgovijetno izgovarati riječi: neka to učini na lagan i neusiljeni način koji izvedbi daje čar neposrednosti i prirodnosti.

«Da bi vjernici slušajući božanska čitanja mogli steći u sebi ugodan i živ osjećaj Svetoga pisma, potrebno je da čitači određeni za tu službu budu zaista sposobni i brižno pripremljeni» (OURM 66).

b) «Kad god se može vršiti izbor osoba za obavljanje liturgijskog čina s pjevanjem, prikladno je da se

16

17

prednost daje onima za koje se zna da su vještiji u pjevanju. [...] Ako se takav izbor ne može izvršiti [...] smije se jedan ili drugi teži dio [...] izvesti bez pjevanja te ga jasno i glasno recitirati. Ali, neka se to ne čini samo zbog komotnosti svećenika ili službenika» (MS 8).

- c) Na osobit način treba istaknuti ulogu psalmiste, dirigenta i orguljaša:
- najprikladnije je da psalmist zapjeva antifonu (ili aleluja) te da je za njim puk ponovi; nakon svake kitice puk ponavlja antifonu (aleluja);
  - dirigent ravna cjelokupnom izvedbom (zbor, vokalni i instrumentalni solisti i sl.) pa treba da je u stanju dati joj ispravno glazbeno i liturgijsko obilježje;
  - orguljaš treba da bude u mogućnosti tako dobro upravljati instrumentom (orguljama, harmonijem) da njegovu zvučnost prilagodi solističkom, zborskom i pučkom pjevanju, isto tako liturgijskom vremenu i bogoslužnom činu, te glazbenom djelu napisanom za instrument.

7. Izvoditelji — skupine pjevača

- a) Pod riječima skupina pjevača razumijeva se pjevački zbor (mješoviti, dječji, ženski, muški), odnosno skupina vjernika.
- Oblici liturgijskih slavlja kao i stupnjevi između najsvetčanijeg i najjednostavnijeg oblika litur-

18

kvama koje imaju svoje zborove, i to za one obrede kod kojih zbor ne može sudjelovati [...]» (MS 21).

- d) »Vodeći računa o rasporedu svake crkve, pjevački će zbor biti smješten ondje gdje će jasno doći do izražaja njegova narav, to jest da je on dio okupljene zajednice vjernika i da u njoj vrši posebnu službu. Mjesto mora uz to olakšavati izvođenje liturgijske službe, a pojedinim članovima omogućivati potpuno, tj. sakramentalno sudjelovanje u misi [i drugim bogoslužnim činima]» (OURM 274).
- e) »Neka se brižljivo njeguje pučko vjersko pjevanje, da glasovi mogu odzvanjati u pobožnim i svetim vježbama, i u samim liturgijskim činima, prema odredbama i propisima rubrika» (SC 118).
- Da bi puk pjevao i zanosno sudjelovao u bogoslužju potrebno je stručno i s ljubavlju njegovati i promicati naše liturgijske pučke popijevke i druge glazbene oblike skladane za obnovljenu liturgiju. Dobro je također njegovati i promicati pokrajinski folklorni izričaj, jer potiče živo sudjelovanje mjesne Crkve (usp. SC 119).

8. Sudjelovanje u liturgijskim slavljinama

Liturgijsko slavlje je čin zajednice u koji je uključeno osobno sudjelovanje pojedinca. Potrebno je da u zajedničkom slavlju pojedinci prihvate zakonitosti zajed-

20

gijakog slavlja potiču da se njeguju sve vrste liturgijsko-glazbenih djela. I kao što je potrebno da se u svakom bogoslužnom činu ostvari dijalog između predvoditelja bogoslužja i prisutne zajednice vjernika, tako je poželjno da u svakom bogoslužnom činu (i u pojedinim glazbenim jedinicama) dođe do izražaja izmjenično pjevanje zbora i puka, dviju skupina vjernika i sl. Kad izmjenično pjevaju zbor i puk ili puk u dvije skupine (od davnine poznata liturgijsko-glazbena praksa i u nekim našim krajevima) lakše se i ljepše mogu izvoditi dulji liturgijski tekstovi (stalni dijelovi mise: Slava, Vjerujem) ili pjesme s većim brojem kitica (himni, posljednice i sl.).

- b) Potrebno je stalno promicati preporuku Drugog vatikanskog sabora: »Neka neprestano napreduju pjevački zborovi, naročito kod stolnih crkava» (SC 114).

Još više treba nastojati da pjevački zborovi izvršavaju ulogu koja im je namijenjena, tj.:

- »da pravilno izvode dijelove koji na njih spadaju, već prema tome kakve je vrste pjevanje, te
  - da promiču djelatno sudjelovanje vjernika u pjevanju» (OURM 63).
- c) »Gdje ne postoji mogućnost da se ustanovi niti malen pjevački zbor, treba se naročito pobrinuti da budu barem jedan ili dva čestito izvježbana pjevača koji će predvoditi barem jednostavnije napjeve. [...] Dobro bi bilo da takav pjevač bude i u cr-

19

ničkog očitovanja. To treba da imaju u vidu organizatori i voditelji (animatori) liturgijskih slavlja.

Sudjelovanje treba da bude:

- unutarnje, tj. da vjernici svoju pamet usklade s onim što govore ili pjevaju, slušaju ili čine i da sudjeluju s nebeskom milosti (usp. SC 11; MS 15);
- izvanjsko, tj. da kretnjama i držanjem tijela, usklikima, odgovorima i pjevanjem očituju unutarnje sudjelovanje (usp. SC 30; MS 15).

9. Daljnja i bliža priprava

- a) Na voditelje (župa, škola, zavoda, redovničkih zajednica) spada organiziranje daljnje, tj. trajne liturgijske i liturgijsko-glazbene priprave. »Nastojanje oko gajenja i obnove svete liturgije s pravom se smatra znakom providnosnog Božjeg djelovanja u naše doba, kao prolazom Duha Svetoga kroz njegovu Crkvu» (SC 43).

Ako je ikako moguće neka voditelji bogoslužja okupe oko sebe suradnike koji će im u takvom nastojanju pomagati. »Naročito neka paze na to da se opskrbe potrebnim i zgodnim službenicima te da se promiče djelatno sudjelovanje vjernika» (MS 5).

- b) U radu oko liturgijsko-glazbenog odgoja vjernika postoje prokušani načini i metode: bilo da je pitanje kako raditi sa skupom vjernika, bilo s grupom animatora, bilo sa službenicima oltara. Neka u takvom nastojanju rektori crkava živo suraduju s

21

(nad)biskupijskim odborima za liturgijsku glazbu, odnosno s odgovarajućim crkvenim ustanovama.

- c) Zakon postupnosti i rasta u liturgijsko-glazbenom odgoju zahtijeva strpljivo, stručno i trajno djelovanje. U tom smislu vrlo je korisna preporuka koja predlaže postupnost s obzirom na glazbene oblike: »Neka [se] u prvom redu obuhvati uslike, odgovore na pozdrave svećenika i službenika kao i na molitve u obliku litanija, i osim toga pripjeve i psalme, umetnute verse ili odgovore što se ponavljaju, pa [popijevke] himne i kantike« (MS 16).
- d) Na predvoditelja bogoslužja spada organizirati bližu pripravu za liturgijsko slavlje. »Stvarno će se pripremanje svakog liturgijskog slavlja, pod obrednim, pastoralnim ili glazbenim vidom, obaviti u duhu prave sloge svih kojih se to tiče; glavnu će riječ pri tom imati upravitelj crkve, a bit će saslušani i vjernici glede onoga što se izravno odnosi na njih« (OURM 73).
- e) Od velike je važnosti znalački i razboriti pristup izboru liturgijskih glazbenih jedinica. On treba da bude primjeren izvodilačkim mogućnostima vjernika, pjevačkog zbora, solista itd. Svetost liturgijskog čina i važnost čovjekova sudjelovanja zahtijevaju da se dobro nauče i pravilno izvode svi dijelovi liturgijskog slavlja (usp. MS 9).

22

plemeniti zvuk i onda kada sviraju svom snagom (pleno, tutti), dok ostali, osobito elektrofonski instrumenti — kad se jačina zvučnosti poveća do najveće mogućnosti — stvaraju više buku i šum nego plemeniti zvuk.

- c) »Dozvoljeno je u bogoslužje pripustiti i druga glazbala uz sud i suglasnost nadležne [crkvene] krajevne vlasti« uz uvjet:
  - da su prilagođena ili se mogu prilagoditi liturgijskoj praksi,
  - da odgovaraju dostojanstvu hrama,
  - da zaista uzdižu vjernike (usp. MS 62),
  - da ne stvaraju buku i napetost, nego zanos i radost.
- d) Uzvišenost svetog čina i izvodilačka kultura potiču nas da u liturgijskim slavljinama »ne vičemo« nego lijepo pjevamo, da glazbeni instrumenti ne stvaraju »buku« nego plemeniti zvuk prilagođen liturgijskom trenutku. S tim u vezi valja istaknuti:
  - da glazbala »ne sviraju kad neki dio glasno izvođa svećenik ili službenik u svojstvu svoje službe« (MS 64);
  - da instrument ne prati odgovore puka, odnosno »Oče naš« kad ga puk pjeva na gregorijanske napjeve;
  - da se gregorijanski napjevi prate tišim zvukom instrumenta kako bi napjev došao do punog izražaja;

24

10. Liturgijska glazbala

- a) Čovjekovo sudjelovanje (pjevanje) u bogoslužju prvi je i najplemenitiji oblik ovozemaljskog slavljenja Božje dobrote. Crkva rimskog obreda je tijekom povijesti prihvatila da svečanosti bogoslužja, uz čovjekov glas, doprinose i zvuci instrumenata, ali uz jedan uvjet: zvuk glazbala ne smije imati obilježje izrazito svjetovnog zvuka koji se upotrebljava samo za zabavu, odmor i sl.

»Glazbala mogu biti od velike koristi u svetim obredima, bilo da prate pjevanje, bilo da sama sviraju. [...] U pripuštanju i upotrebljavanju glazbala treba se obazirati na značaj i predaju pojedinih naroda. Ali glazbala koja su po općem sudu i upotrebi prikladna samo za svjetovnu glazbu treba svakako ukloniti iz svih liturgijskih čina i pobožnih vježbi [...]« (MS 62 i 63).

- b) »U latinskoj crkvi treba uvelike cijeniti orgulje sa sviralama kao tradicionalno glazbalo kojega zvuk može crkvenim obredima dodati divan sjaj te srce veoma uzdići k Bogu i k nebeskim stvarima« (SC 120).

U novije doba upotrebljava se u latinskoj crkvi (pedalni) harmonij, a u najnovije vrijeme počeli su se upotrebljavati i elektrofonski glazbeni instrumenti koje bismo mogli nazvati elektrofonске orgulje, odnosno elektrofonski harmonij.

Kod upotrebe spomenutih instrumenata treba imati u vidu da samo orgulje sa sviralama imaju

23

— da se pučke popijevke prate većom zvučnošću instrumenta kako bi do punog izražaja došao i napjev i instrumentalno suzvučje;

— kod instrumentalne pratnje solističkog i zborškog pjevanja treba se držati naznaka skladatelja i uputa dirigenta.

- e) »Sama glazbala mogu svirati: na početku prije nego svećenik pristupi k oltaru, kod prikazanja [priprave darova], kod pričesti i na kraju Mise. Taj se isti propis može primijeniti i na druge svete čine, kako već odgovara svakome od njih« (MS 65). Instrumentalna glazba u bogoslužju (solo instrument, skupina instrumenata, orkestar) može se, dakle, izvoditi za vrijeme ophoda, ako liturgijski propisi ne određuju drukčije.

11. Skladatelji riječi i glazbe

- a) Na (nad)biskupijske odbore za liturgijsku glazbu spada surađivati sa crkveno-glazbenim ustanovama, pjesnicima i skladateljima te poticati liturgijsko-glazbeno stvaralaštvo, pri čemu je dobro da im pomažu voditelji liturgijskog pjevanja. »Neka skladatelji, prožeti kršćanskim duhom, osjećaju da su pozvani gajiti svetu glazbu i povećavati njezino bogatstvo« (SC 121).
- b) Hrvatska je liturgijska glazbena baština vrlo bogata. Na (nad)biskupijske odbore za liturgijsku glazbu spada brinuti se da se pokrajinska liturgij-

25

sko—glazbena baština skupi, prouči i koliko je moguće prilagodi obnovljenom bogoslužju.

»Spada na nadležnu krajevnu vlast odluka da li se mogu upotrebljavati pučki tekstovi vezani uz glazbene oblike naslijedene iz proših stoljeća, makar se potpuno i ne slagali sa zakonito odobrenim prijevodima liturgijskih tekstova« (MS 55).

- c) Imajući u vidu potrebe liturgije (usp. gore br. 1 b) dobro je skladatelje riječi i glazbe uvoditi u smisao i iskustvo liturgijske godine, pojedinih svetkovina i sl. Na taj će način njihov skladateljski dar darivati našem obnovljenom bogoslužju nadahnute skladbe koje mogu poticajno djelovati na izvodi- telje — sudionike bogoslužja.

»Neka sastave napjeve koji će se isticati ozna- kama prave svete glazbe i koje će moći pjevati ne samo veći zborovi pjevača, nego će odgovarati i manjim zborovima te promicati djelatno učešće vjernika.

Riječi određene za sveto pjevanje treba da budu u skladu s katoličkom naukom i neka se najradije uzimaju iz Svetoga pisma i liturgijskih vrela« (SC 121).

26

kon posvete, završna doksologija s pokli- kom Amen;

obred pričesti: Gospodnja molitva s uvodom, embolizam s doksologijom, obred mira, Jaganjče Božji, pričesna pjesma (u vrijeme ophoda i zahvale), pričesna molitva;

— završni obred: svećenikov pozdrav i blagoslov, otpust zajednice (usp. OURM 7–57).

2. Značenje pjevanih dijelova mise

- a) Pjesme za vrijeme ophoda:

— *ulazna pjesma*: »Svrha je te pjesme otvoriti slavlje, potaknuti jedinstvo okupljenih, uvesti ih u otajstvo liturgijskog vremena ili blagdana i pratiti hod svećenika i službenika« (OURM 25);

— *prikazna (darovna) pjesma*: »Ophod, kojim se donose darovi, prati prikazna pjesma koja traje barem sve dok se darovi ne polože na oltar. [...] Ako nema pjevanja, prikazna se antifona ispu- šta« (OURM 50);

— *pričesna pjesma*: »Dok svećenik i vjernici pri- maju Sveto otajstvo, pjeva se pričesna pjesma. Tako se jedinstvom glasova izražava duhovno jedinstvo pričesnika, iskazuje radost srca i po- maže stvaranju dubljeg bratstva pri ophodu za primanje Kristova Tijela. Pjevanje počinje kad se svećenik pričješćuje a traje za vrijeme dok vjernici primaju Kristovo Tijelo sve dok se to smatra zgodnim. Ako se poslije pričesti pjeva

MISA

1. Misa i njezini pjevani dijelovi

- a) »Gospodnja večera ili misa jest sveti sastanak, od- nosno zbor Božjeg naroda koji se sastaje u jedno pod vodstvom svećenika koji zastupa osobu Krista da proslavi Gospodnji spomenčin ili euharistijsku žrtvu« (OURM 7).

»Misa se, možemo reći, sastoji od dvaju dijelova: od službe riječi i euharistijske službe« (OURM 8).

- b) Pjevani dijelovi mise jesu:

— uvodni obredi: ulazna pjesma, pozdrav okup- ljenom narodu, pokajnički čin, Gospodine smi- luj se, Slava Bogu na visini, zborna molitva;

— služba riječi: čitanja (1. i 2. čitanje, Evanđelje); pjesme između čitanja: pripjevni psalam, alelu- ja ili predevandeoski poklik s retkom, posljed- nica (sekvencija); molitva vjernika;

— euharistijska služba:

— priprava darova (darovna pjesma, darovna molitva);

— euharistijska molitva: predslavlje s uvodnim dijalogom i poklikom Svet, izvještaj o usta- novljenju (posveta, pretvorba), poklik na-

27

— koji himan, pričesna će se pjesma blagovreme- no završiti« (OURM 56i).

— Pjesma može pratiti završetak obreda.

- b) Poklici i odgovori: »Poklici i odgovori vjernika na svećenikove pozdrave i molitve [te na pozive služ- benika oltara] predstavljaju onaj stupanj djelat- nog sudjelovanja što ga sabrani vjernici trebaju ostvariti u svakom obliku mise, kako bi se čin cije- le zajednice jasno izražavao i promicao« (OURM 15).

- c) Stalni dijelovi mise:

— *Gospodine, smiluj se* je »pjesma kojom vjernici zazivaju Gospodina i mole njegovo milosrđe (OURM 30).

— *Slava Bogu na visini*: »Slava je vrlo drevna i časna pjesan kojom Crkva sabrana u Duhu Sve- tom slavi Boga Oca i Jaganjca te mu se moli« (OURM 31).

— *Ispovijest vjere*: »Simbol ili ispovijest vjere u mi- snom slavlju ide za tim da narod pristane i od- govori na Božju riječ koju je čuo u čitanjima i homiliji te sebi dozove u pamet pravilo vjere prije nego će započeti euharistijsko slavlje« (OURM 43).

— *Svet* je poklik kojim sav puk, pridružujući se nebeskim silama, pjeva ili glasno moli« (OURM 55c).

— *Gospodnja molitva*: U Gospodnjoj se molitvi »moli za svagdašnji kruh, koji kršćane upućuje i na euharistijski kruh; moli se i za očišćenje od

grijeha, tako da se svetinja zaista daje svetima« (OURM 56a).

— *Jaganjče Božju se pjeva* (govori) — dok se obavlja lomljenje kruha i miješanje. [...] Taj se zaziv može ponavljati koliko je potrebno za pratnju lomljenja kruha. Zadnji se put zaključuje riječima daruj nam mir« (OURM 56e).

d) Pjesme između čitanja su odgovor naroda Božjega na Božju riječ. «Božju riječ narod usvaja pjesmama» (OURM 33).

— *Pripjevni psalam*: «Poslije prvog čitanja slijedi pripjevni psalam ili gradual, što je sastavni dio službe riječi. [...] Da bi narod mogao lakše pjevati psalmodijski pripjev, izvršen je izbor nekih pripjevnih i psalmodijskih tekstova prema različitim godišnjim vremenima ili prema različitim redovima svetaca, pa se dotični tekstovi mogu, umjesto onoga koji odgovara čitanju, uzimati kad se god psalam pjeva» (OURM 36). Izbor takvih zajedničkih pripjeva i psalama nalazi se u liturgijskim knjigama na sljedećim mjestima: Red čitanja A — str. 288–304; B — str. 279–294; C — str. 288–305. Ti se pripjevi i psalmi nalaze na odgovarajućim mjestima i u liturgijskoj pjesmarici PGP.

— *Predevandeoski poklik*: «Aleluja se [s predvidenim retkom] pjeva u svako doba izvan korizme» (OURM 37a).

Druga se vrsta poklika može pjevati u korizmi s pripadnim retkom kako se nalazi u lekcionaru (usp. OURM 37b; Red čitanja A — str. 27;

B — str. 261; C — str. 271; PGP, br. 432–435).

— *Posljednica*: «Posljednice (sekvencije), osim na dan Vazma i Duhova, dane su na volju» (OURM 40).

3. Stupnjevi sudjelovanja u pjevanoj misi

a) «Neka se prema naslijeđenim i postojećim liturgijskim zakonima zadrži razlikovanje između svečane, pjevane i čitane (tihe) Mise [...]. Ipak se s obzirom na pastoralnu korist za pjevanu Misu predlažu razni stupnjevi sudjelovanja tako da se, prema mogućnostima svakog pojedinog skupa, lakše može pjevanjem izvesti svečanije služenje Mise.

A te stupnjeve treba tako rasporediti da se prvi može i sam izvoditi, a drugi i treći, bio čitav ili djelomice, nikada bez prvoga. Na taj će se način vjernici trajno voditi k punom sudjelovanju» (MS 28).

b) Stupnjevi sudjelovanja pjevačkog zbora i vjernika: — na prvi stupanj spadaju: svi odgovori i poklici, te poklik Svet i Gospodnja molitva;

— na drugi stupanj spadaju: svi stalni dijelovi mise (Gospodine, Slava, Vjerovanje, Jaganjče) te Molitva vjernika;

— na treći stupanj spadaju: sve misne pjesme (pjesme za vrijeme ophoda i pjesme između čitanja) (usp. MS 29–31).

4. Shematski prikaz pjevanih dijelova i izvoditelja u misi

Sljedeći shematski prikaz donosi nazive (hrvatski, latinski, staroslavenski) pjevanih dijelova mise, tko treba da izvodi pojedini pjevani dio i liturgijske priručnike u kojima se dotični dio nalazi.

Naziv dijela mise	Tko izvodi	Što se izvodi Gdje se nalazi
Ulazna pjesma Introitus Pristup	Zajednica — sama — sa psalmistom — sa zborom — sa zborom i psalmistom Pjevački zbor Orguljaš Instrumentalni sastav	Tekst iz Misala — na pokrajinski napjev — napjevi u liturgijskoj pjesmarici — napjevi gregorijanskog korala (Graduale Romanum, Graduale simplex) Popijevka (koja odgovara liturgijskom vremenu ili svetkovini) Instrumentalni stavak
Pokajnički čin	Zajednica — sama — sa psalmistom	Tekst iz Misala (na napjeve u liturgijskoj pjesmarici PGP) Popijevka (odgovarajućeg sadržaja teksta i glazbe)
Gospodine smiluj se Kyrie eleison Gospodi pomiluj	Zajednica — sama — sa pj. zborom — sa psalmistom Pjevački zbor (MS 34)	Tekst iz Misala (tropiran) Parafraza na tekst iz Misala (samo u misama s djecom)

Naziv dijela mise	Tko izvodi	Što se izvodi Gdje se nalazi
Slava Bogu na visini Gloria in excelsis Deo Slava va višnjih Bogu	Započinje: — svećenik — pjevač — zajednica Izvođe: Zajednica — sama — sa pj. zborom Pjevački zbor	Tekst iz Misala (tropiran) Parafraza na tekst iz Misala (samo u misama s djecom)
Pripjevni psalam Graduale Stepennaja	Psalmist i zajednica Zajednica	Tekst iz Reda čitanja — sa vlastitom antifonom — sa zajedničkom antifonom liturgijskog vremena, odnosno reda svetaca Popijevka (odgovarajućeg sadržaja teksta i glazbe)
Predevandeoski poklik: Aleluja (u svako doba izvan korizme) s retkom U korizmi: predevandeoski poklik s retkom Tractus Vlekomaja	Zajednica — sama — sa pj. zborom — sa psalmistom — sa psalmistom i pjevačkim zborom	Tekst iz Reda čitanja — na pokrajinske napjeve — na napjeve iz liturgijske pjesmarice PGP — iz Graduala (latinski tekst)
Posljednica Sequentia Stepennaja	Zajednica — u dvije skupine — sa pjevačkim zborom Pjevački zbor (u dvije skupine)	Tekst iz Reda čitanja — na pokrajinske napjeve — na napjeve iz liturgijske pjesmarice PGP — na napjeve iz Graduala (latinski tekst)

Naziv dijela mise	Tko izvodi	Što se izvodi Gdje se nalazi
Ispovijest vjere Vjerujem Credo Veruju	Zajednica — u dvije skupine — s pjev. zborom — sa psalmistom	Tekst iz Misala Tekst iz Misala s odgovorom koji kao poklik (vjerujem!) ponavlja zajednica Parafraza na tekst Misala (samo u misama s djecom)
Opća ili Vjerna molitva	Psalmist i zajednica	Priredeni tekst i odgovor na napjeve iz liturgijske pjesmarice PGPN
Darovna pjesma Offertorium Prinos	Zajednica — sama — sa psalmistom — sa zborom Pjevački zbor Orguljaš Instrumentalni sastav	Popijevka koja odgovara liturgijskom vremenu ili činu Prikladni liturgijsko-glazbeni sadržaj (motet) Offertorium iz Graduala (latinski tekst) Instrumentalni stavak
Svet Sanctus Svet	Zajednica — sama — s pjevačkim zborom	Tekst iz Misala Parafraza na tekst iz Misala (samo u misama s djecom)
Poklik nakon posvete (pretvorbe)	Zajednica	Tekst iz Misala (prema napjevima u liturgijskoj pjesmarici PGPN)
Gospodnja molitva Oče naš Pater noster Otče naš	Zajednica	Tekst iz Misala (na napjeve u liturgijskoj pjesmarici PGPN)

34

Glava treća

SAKRAMENTI

1. Opće napomene

- a) »Sakramenti Crkve jesu znakovi kojima Bog po Isusu Kristu uskrsnome nastavlja među ljudima svoja čudesna djela spasenja; [...] izrazi vjere okupljene zajednice — Crkve; [...] znakovita događanja kojima se ljudi 'posvećuju'; [...] navještaj one punine međusobnog darivanja i života s Bogom koju nam je Isus navijestio u nazivu 'Kraljevstvo Božje'« (Snagom duha, 212).

»Sedam svetih sakramenata: Krštenje (krst), Potvrda (krizma), Euharistija (misa, pričest), Pomirenje (pokora, ispovijed), Bolesničko pomazanje, Sveti red, Ženidba« (Snagom duha, 212).

- b) Svaki se sakrament može slaviti kao zasebno liturgijsko slavlje (osim svetog reda), ili u povezanosti s euharistijskim slavljem.

Kad se sakramenti slave kao zasebna slavlja, pjevani dijelovi uzimaju se prema uputama koje donosi Rimski obrednik — Red (dotičnog) sakramenta. Ako su povezani s euharistijskim slavljem treba se ravnati prema odredbama liturgijskog

36

Naziv dijela mise	Tko izvodi	Što se izvodi Gdje se nalazi
Jaganjče Božji Agnus Dei Aganče Boži	Zajednica — sama — s pjev. zborom — sa psalmistom Pjevački zbor	Tekst iz Misala Parafraza na tekst iz Misala (samo u misama s djecom)
Pričesna pjesma Communio Pričešćenje	Zajednica — sama — s pjev. zborom — sa psalmistom Pjevački zbor Orguljaš Instrumentalni sastav	Tekst iz Misala — na pokrajinski napjev — na napjeve u liturgijskoj pjesmarici PGPN — na gregorijanske napjeve iz Graduala (latinski tekst) Popijevka koja odgovara liturgijskom vremenu ili činu Prikladni liturgijsko-glazbeni sadržaj (motet) Instrumentalni stavak
Otpust zajednice	Zajednica Pjevački zbor Orguljaš Instrumentalni sastav	Popijevka Instrumentalna skladba

35

kalendara i prema odredbama Rimskog obrednika — Reda (dotičnog) sakramenta.

2. Krštenje

»U sakramentu kršćanske inicijacije ljudi oslobođeni vlasti tame, s Kristom suumrlji, suukopani, suuskrslji, primaju Duha posinjenja te sa svim Božjim narodom slave spomenčin smrti i uskrsnuća Gospodinova« (Red krštenja, Opće napomene, 1).

- a) Okupljena zajednica vjernika pjevanjem psalama ili odgovarajuće popijevke prati dolazak krstitelja i službenika na mjesto kod ulaza u crkvu gdje se nalazi krštenik, njegovi roditelji i kumovi.

Nakon pozdrava i uvoda, pjesma (Ps 84, 7. 8. 9ab, ili neka druga prikladna popijevka) prati povorku prema mjestu gdje se ima održati služba riječi.

Između čitanja pjevaju se pripjevni psalam i predevandeoski poklik.

Nakon homilije, ako je zgodno, slijedi prikladna pjesma. Pjesma (Ps 22 ili druga popijevka) prati ophod do krstionice. Ispovijest vjere zajednica može izraziti i pjevanjem prikladne pjesme.

Poslije završnog blagoslova svi zapjevaju neku pjesmu koja izražava uskrsnu radost i zahvalu ili hvalospjev Blažene Djevice Marije »Veliča«.

37

- b) Ovdje se donosi jedan izbor prikladnih psalama i popijevaka za slavljenje sakramenta krštenja:

RED KRŠTENJA DJECE I RED PRISTUPA ODRASLIH U KRŠĆANSTVO

<i>Antifone, psalmi, popijevke i himni</i>	<i>Ps</i>	<i>PGPN, br.</i>
Velika		160, 161, 347
Gospod je pastir moj	23	93, 94, 95
Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin	34	100, 101, 129
Kao što košuta žudi za izvor vodom	42/43	155, 524
Tebe žeda duša moja, Gospodine, Bože moj	63	106, 107
Kliči Bogu, zemljo sva. Aleluja!	66	131
O ljubavi tvojoj, Gospodine, pjevat ću do vijeka	89	348
Gospodine, ti imaš riječi života vječnoga	19	92
Ako danas glas mu čujete, ne budite srca tvrda	95	111
Velika nam djela učini Gospodin: opet smo radosni	126	122
Obucite novoga čovjeka (tekst iz starih liturgija)		709
S Kristom smo umrli		710
Jedinče Očev		711
Provrše vode života		712
Cvijete mi sreće procvalo		713
Ispovijest vjere		49, 50, 297-299

38

HIMNI I POPIJEVKE

Jedinče Očev	711
Provrše vode života	712
O dodi Stvorče, Dušo Sveti	552
Dodi Dušo Presveti	540, 541
Dodi Oče ubogih	566, 567
Spase svijeta primi pjesmu	500-502

4. Euharistija

Središte svih liturgijskih slavlja jest euharistijsko slavlje (misa). Njemu je posvećeno drugo poglavlje ovih odredaba. Ovdje se donosi samo izbor prikladnih psalama i popijevaka za čašćenje Presvetog oltarskog Otajstva:

<i>Psalmi s antifonama</i>	<i>Ps</i>	<i>PGPN, br.</i>
Gospodin je pastir moj	23	93-95, 430, 532
Kušajte i vidite	34	100, 101, 129
Evo dolazim, Gospodine	40	102
Dovijeka ti si svećenik	110	121
Čaša blagoslovna	116	504
Slavi, Jeruzaleme, Gospoda	147	128
Hvali Gospodina, Jeruzaleme	147	143
S radošću ćete erpsti vodu	Iz 12	150

<i>Himni</i>	<i>PGPN, br.</i>
Usta moja — Divnoj dakle	264-271
Veselo svetkujmo — Kruh andeoski	275-277
Riječ sveišnja — O Hostijo	278-280

40

3. Potvrda

- a) Ako se potvrda dijeli izvan mise, dolazak krizmatelja (biskupa) prati se pjevanjem prikladne pjesme ili psalma.

Između čitanja prikladno je pjevati prijevni psalam i predevandeoski poklik. Za vrijeme dijeljenja sakramenta potvrde mogu se pjevati pjesme (npr. duhovski himan, posljednica i sl.). Namjesto obrasca »To je vjera naša« može se pjevati odgovarajuća popijevka. Nakon završnog blagoslova obično se pjeva prikladna pjesma.

- b) Ovdje se donosi izbor prikladnih psalama i popijevaka:

<i>Psalmi s antifonama</i>	<i>Ps</i>	<i>PGPN, br.</i>
Gospod je pastir moj	23	93, 94, 95
Navešćujte svim narodima čudesa Gospodnja	96	113
Pošalji Duha svojega, Gospodine	104	537
Blagoslivljat ću do vijeka ime tvoje	145	124
<i>Na misi kad se dijeli sakrament potvrde, odnosno u Redu potvrde, može se upotrijebiti odgovarajući izbor jedinica iz pjesmarice Pjevajte Gospodu pjesmu novu:</i>		
ULAZNE		
Ljubav je Božja razlivena	103	525
Na meni je Duh Gospodnji	Ef 1,3	709
Aleluja, Duh Gospodnji		526
PRIČESNE		
Svi se napuniše Duha Svetoga	147	543

39

Hvali, Sion, Spastelja	202, 203
Andeoske eto hrane	166
Klanjam ti se smjerno	850
Gdje je ljubav	508, 509
O Spase roda ljudskoga	479, 551
Ti divni Kralj si nebesnik	184, 283
Na Isusov se spomen sam	188, 284
O Isuse, nebesa sjaj	185
Sva ljubavi mi, Isuse	186
O čovječanska hrano	187
O Kruše živi, milosni	199, 200
O svjetlo duša, Isuse	201

<i>Antifone</i>	<i>PGPN, br.</i>
O sveta gozbo	Iv 6, 1; Kor 11 242
Zdravo, Tijelo, porođeno	850a

<i>Popijevke</i>	<i>PGPN, br.</i>
Oče naš dobri, slavimo ti ime	241
Sakramentu veličajnom	243
Odzivam se, Isuse	244
Moj Isuse	245
Ovdje je sada	246
Uzмите, jedite	247
Zdravo Tijelo Isusovo	248-256
Dušo Kristova	258
Krist nas je sobom hranio	259
O da bude radost	260
Skriven u bijeloj hostiji	261
Svet	262
Ne ostavi nas	263

41

Blagoslovljen bude Bog	272
Nebo gori	273, 274
Pomizno se tebi klanjamo	281, 274
Pun vjere stoj	285
Zdravo bude	286
Blago nama	287
Zdravo sveti Sakramente	288

<i>Psalmi kao popijevke</i>		<i>PGPN, br.</i>
Veselo svetkujmo	148	137
Kao što košuta	42, 43	155, 524
Vječna je ljubav njegova	136	158
Dodite živomu vrelu		153
Naš dobri Bože		257

5. Pomirenje (pokora)

»Zbog ljudske slabosti događa se da kršćani 'ostave prvu ljubav' (usp. Otk 2, 4), štoviše da grijehom prekinu i svezu prijateljstva s Bogom. Zato je Gospodin ustanovio posebni sakrament pokore (usp. Iv 20, 21–23) za oprostjenje grijeha nakon krštenja. Crkva je taj sakrament tijekom stoljeća vjerno slavila [...]« (Red pokore, Odredba Svetog zbora za bogoslužje).

a) Na početku pomirbenog (pokorničkog) slavlja dolazak svećenika među vjernike prati pjevanje psalma s antifonom ili odgovarajuća pjesma. Između čitanja može se pjevati pripjevni psalam i predevandeoski poklik. Nakon obrasca opće ispo-

42

<i>Doba kroz godinu</i>	
Otišao smo od svog oca	713
Spasitelj je zaplakao	717
<i>Za mlade</i>	
Kriste Bože	290
Smiluj nam se	314
Evo dolazim, Gospodine, vršiti volju tvoju	40 102
O ljubavi tvojoj, Gospodine	89 348
Hvalite Gospodina koji iz gliba vadi siromašna	113 120
Hvalite sluge gospodnje	113 156
Zahvaljujte Gospodinu jer je dobar	118 130
Velika nam djela učini Gospodin	126 122
Vječna je ljubav njegova	136 158
Blagoslivljat ću do vijeka ime tvoje	145 124
Hvali, dušo moja, Gospodina	146 125
Hvalite Gospodina, on liječi	147 127
Hvalite Gospodina s nebesa	148 159
Duša moja kliče u Bogu mojemu	Lk 1 347
Velika	Lk 1 160, 160
S Kristom smo umrli	710
Jedinče Očev	711
Provreše vode života	712

44

vijedi (Ispovijedam se...) dopušteno je pjevati neku prikladnu pjesmu. Poslije pojedinačnog ispovijedanja kao zahvala može se također pjevati odgovarajuća pjesma (psalam, himan, popijevka).

b) Ovdje se donosi izbor prikladnih psalama i popijevaka:

<i>Psalmi s antifonama i popijevke</i>	<i>Ps</i>	<i>PGPN, br.</i>
Spomeni se, Gospodine, nježnosti svoje	25	96
Pokaži mi, Gospodine, putove svoje	25	96
Budi mi, Gospodine, zaštita i obrana	31	97
Prosti, Gospode, krivnju grijeha mojega	32	98
Ustat ću i poći k ocu svome	51	104
Smiluj mi se, Bože	51	452, 453
Pokaži nam, Gospodine, milosrđe svoje i daj nam svoje spasenje	8	110
Ako danas glas mu čujete, ne budite srca tvrda	95	111
K tebi vapim iz dubine	130	451
<i>(Došašće)</i>		
Sine Božji		363
Nebesa odozgor rosite		367
<i>(Korizma)</i>		
Ti, Gospodine		427
Smiluj mi se, Gospodine		428
Spasi, Kriste, svoje djelo		447
Grijeh je dušu ranio		454
O Isuse, ja spoznajem		455
Prosti, moj Bože		456
Ja se kajem		457–460
Sretnih li vas		463

43

6. Bolesničko pomazanje

»Sveto bolesničko pomazanje [...] jedan je od sedam sakramenata Novoga zavjeta, ustanovljen od Krista, našega Gospodina, 'zacrtan u Marka (Mk 6, 13) a vjernicima preporučeni i obznanjeni od Jakova, apostola i brata Gospodinova, riječima: *Boluje li tko među vama? Neka dozove starješine crkve! Oni neka mole nad njim mažući ga uljem u ime Gospodnje, pa će molitva vjere spasiti nemoćnika; Gospodin će ga podići, i, ako je sagriješio, oprostit će mu se* (Jak 5, 14–15)'« (Apostolska konstitucija o sakramentu bolesničkog pomazanja).

a) Kad se za vrijeme mise dijeli bolesničko pomazanje pjeva se kao i inače pod misom, a ako se sakrament dijeli izvan mise pjeva se na početku (opod), za vrijeme službe riječi (pripjevni psalam i predevandeoski poklik) i nakon blagoslova.

b) Ovdje se donosi izbor prikladnih psalama i popijevaka:

<i>Antifone, psalmi i popijevke</i>	<i>Ps</i>	<i>PGPN, br.</i>
Gospod je pastir moj	23	93, 94, 95
K tebi, Gospod(in)e, uzdižem dušu	25	342, 343, 731
Kušajte i vidite kako je dobar Gospodin	34	100, 101, 129
Kao što košuta žudi za izvor--vodom	42/43	155, 524
Tebe žeda duša moja, Gospodine, Bože moj	63	106, 107
Milosrdan je i milostiv Gospodin	103	118
Uzet ću čašu spasenja i zavati ime Gospodnje	116	151

45

Ti divni Kralji si nebesnik		184
Sva ljubavi mi, Isuse		186
O Oče skrajnje blagosti		189, 190
Koji te čekaju, Gospodine	25	148
Čisto srce stvori mi, Bože	51	429
Budi, Gospode, sa mnom u nevolji	91	431

7. Sveti red

- a) Po sakramentu reda uspostavlja se sveta hijerarhija u tri stupnja: »Tako crkvenu od Boga ustanovljenu službu vrše u raznim redovima oni koji se već u starini zovu biskupima, svećenicima i đakonima« (LG 28)
- b) Ovdje se donosi izbor prikladnih psalama i popijevaka. Za misu i obred ređenja.

Antifone i psalmi	Ps	PGPN, br.
Na meni je Duh Gospodnji	Ef 1, 3	709
Kako su mili stanovi tvoji	84	722
Dovijeka ti si svećenik	110	121
Himni		
O dodi, Stvorče, Duše Svet		552
Dodi Duše Presveti		541
Psalmi kao popijevke		
Obradovah se kad mi rekoše: -Hajdemo u dom Gospodnji!	122	344
U dom ćemo Gospodnji radosno ići	122	145
Hodit ću pred Gospodinom		
Uzet ću čašu spasenja	Iz 12	150
Litanije svih Svetih		703

Glava četvrta

ČASOSLOV

1. Časoslov naroda Božjega

- a) »Pjesmu hvale, koja se na nebesima pjeva kroz svu vječnost i koju je Vrhovni svećenik Isus Krist prenio u ovo zemaljsko progonstvo, Crkva ustrajno i vjerno nastavlja kroz tolika stoljeća, u divnoj raznolikosti oblika« (Apostolska konstitucija 'Laudis canticum').
- Liturgija časova je prvenstveno molitva hvale i prošnje: to je molitva Crkve s Kristom i molitva Crkve Kristu.
- b) Red časova čine: Pozivnik, Služba čitanja, Jutarnja, Srednji (treći, šesti, deveti) čas, Večernja, (Bdjenja), Povečerje.

2. Različite sastavine liturgije časova

- a) Psalmi su pohvalni hvalospjevi, pjesme »koje su po nadahnuću Duha Svetoga sastavili sveti pisci Staroga zavjeta.« Oni su »glazbene naravi, što im određuje odgovarajući način izvođenja« (OULČ 100 i 103).

8. Ženidba

»Sakramentom ženidbe kršćanski supruzi označuju misterij jedinstva i plodne ljubavi između Krista i Crkve. Krist Gospodin je, po uzoru na svoj zaručnički savez sa Crkvom, nerazrješivi ženidbeni ugovor uzdigao na dostojanstvo sakramenta. [...]« (Red vjenčanja, Prethodne napomene 1 i 2).

- a) Kad se sakrament ženidbe slavi unutar mise, treba obdržavati ono što je navedeno o euharistijskom slavlju (misi) u drugoj glavi ovih smjernica;
- b) Ovdje se donosi izbor prigodnih psalama i popijevaka za misu i Red vjenčanja:

Antifone, psalmi, himni i popijevke	Ps	PGPN, br.
Gospodin vam poslao pomoć	40	709
Puna je zemlja	33	718, 719
Aleluja, Bog je ljubav		851
Krist je ljubio Crkvu		720
Milosrdan je i milostiv Gospodin	103	118
Blagoslivljat ću Gospoda	34	129
Kušajte i vidite	34	129
Blago svakome koji se boji Gospodina	128	388
Oče sveti		721
Aleluja s Ps 112		
Aleluja s Ps 148		
<i>moгу se pjevati na napjeve naznačene pod br.</i>		533, 534
<i>Aleluja sa stihom -- pjesme prije Evandjelja mogu se pjevati na naznačene napjeve pod br.</i>		132-134, 575

- b) Pretpjesvi (antifone) su uvod u smisao poruke riječi i glazbe. »Pretpjesvi pomažu: da se osvijetli književna vrsta psalma; da se psalam može pretvoriti u osobnu molitvu; da se bolje zapazi izreka koju je vrijedno uočiti, a koja bi inače mogla izbjeći pažnji; da se u različitim okolnostima dadne određena posebna boja nekom psalmu« (OULČ 113).
- c) Hvalospjevi su pjesme svetih ljudi Starog i Novog saveza. »Na Jutarnjoj se po običaju između prvog i drugog psalma umeće hvalospjev iz Starog zavjeta. [...] Na Večernjoj je iza drugog psalma stavljen hvalospjev Novog zavjeta. [...] Evandeoski hvalospjev *Blagoslovljen, Veliča i Sad otpuštaš* zaslužuju iste časti kao kad se čita i sluša Evandjelje« (OULČ 136-138).
- d) Otpjevi (responzorijalni pjev ili kratki otpjev) su »odgovor na riječ Božju. [...] Responzorijalni pjev može se zamijeniti i drugim pjesmama iste vrste i sadržaja, samo ako su za to odobrene od Biskupske konferencije« (OULČ 49).
- e) Himni su svećane pjesme, strofičke crkvene popijevke u čast Bogu i svetima za pojedinu svetkovinu ili liturgijsko vrijeme. Oni »više nego drugi dijelovi oficija ističu obilježja časova ili pojedinih blagdana« (OULČ 173).
- f) Molbenice su nastavak židovsko-kršćanske tradicije i poticaja sv. Pavla »da se obavljaju prošnje, molitve, molbenice i zahvalnice za sve ljude [...]« (OULČ 179).

- g) Molitva Gospodnja: »Na Jutarnjoj i Večernjoj, kao na časovima koji su više pučki, po časnoj je tradiciji iza prošnji dano osobito mjesto Molitvi Gospodnjoj, zbog njezina dostojanstva« (OULČ 194).
- h) Zaključna molitva: »Na kraju cijeloga časa moli se zaključna molitva. Ona u javnom i pučkom slavljenju, po tradiciji, spada na svećenika ili đakona« (OULČ 197).

3. Kako izvoditi časoslov

Časoslov se izvodi u zboru (koru), a izvode ga skupine i solisti tako da pojedine njegove dijelove recitiraju ili pjevaju. Drugi vatikanski sabor prepuručuje »da se časoslov, ako je zgodno, u koru i u zajednici pjeva« (SC 99). I ovdje vrijedi pravilo postupnosti, koje omogućava veliku prilagodbu i postupni rast molitvenog duha i umijeća. Dijelovi (sastavine) koje bi prvenstveno trebalo pjevati su: pretpjevi i psalmi, hvalospjevi, otpjevi i himni (usp. OULČ 273).

Kad se Časoslov pjeva do punog izražaja treba da dodu i riječ i pjev. Kad se Časoslov recitira nema melodijske komponente, ali ostaje govorni ritam. Jedan i drugi oblik molitve Časoslova pretpostavlja jedinstvenost izričaja (visina, brzina, ritam) u kojoj će svi sudionici moći bez većeg napora sjediniti svoj izričaj s izričajem cijele zajednice. Potrebno je dostići neophodno potrebnu vještinu i ujednačenost (daljnja i bliža priprava) koja će omogućiti da ovakav liturgijski

čin poprimi onu jednodušnost koja je preduvjet nutarnjeg molitvenog zanosa.

»Sve koji mole časoslov u koru ili zajednički neka povjerenu im zadaću vrše što savršenije, i nutarnjom pobožnošću duha i vanjskim ponašanjem« (SC 99).

4. Pomagala

Budući da imamo prijevod Časoslova na materinski jezik, ovdje se donose samo ona pomagala koja su za različite oblike časoslova objelodanjena za hrvatski prijevod:

Svećenička pjevačka služba, Zagreb 1987. (napjevi za uvod u pojedine dijelove časoslova, čitanja, psalme i hvalospjeve, uvod u Oče naš, Molitvu);

Pjevajte Gospodu pjesmu novu, Zagreb 1983. (napjevi za psalme: gregorijanski i hrvatski pučki napjevi i novonastali za obnovljeno bogoslužje, gregorijanski i pučki napjev za Oče naš itd.);

Slavimo Boga, Frankfurt a. M. 1982. (napjevi za uvod u pojedine dijelove časoslova, psalmi itd.);

Večernja o blagdanu Bl. Dj. Marije A. Klobučara, Zagreb 1971. (može se upotrebljavati kao cjelina ili samo pojedini dijelovi);

Večernja za nedjelje kroz godinu A. Klobučara (Sv. Cecilija 3/1979/, prilog br. 3);

Prva i druga večernja za nedjelje (Sv. Cecilija 1/1980/, prilog br. 1);

Shema rasporeda psalama u pjesmaricama: Pjevajte Gospodu pjesmu novu i Slavimo Boga:

KRIŽALJKA O RASPOREDU PSALAMA I KANTIKA PREMA CRKVENIM PJESMARICAMA »PJEVAJTE GOSPODU PJESMU NOVU.« (PGPN) I »SLAVIMO BOGA« (SB)

Književna vrsta psalma	Redni broj psalma	Pjevajte Gospodu pjesmu novu	Slavimo Boga
Himan	8	75, 392	353
Zahvalnica	9		449
Tužaljka	13	76	
Mudrosni psalam	15	739	
Psalam predanja	16	89, 90	
Zahvalnica	18	76	
Himan	19	91, 92	117, 156
Kraljevski psalam	20	499	
Tužaljka	22	474	277
Psalam predanja	23	93, 94, 95, 430, 436, 532, 542	494
Psalam Siona	24	469, 704, 717	274
Tužaljka	25	96, 148, 339, 342, 343, 426, 727, 729, 731	158, 234, 548
Tužaljka	27	723	188, 353
Himan	28	78	
Himan	29		188
Zahvalnica	30	525	297
Tužaljka	31	97, 510, 511, 666, 667	
Zahvalnica	32	98	238
Himan	33	75, 99, 534, 622, 718, 719	449, 522, 523

Književna vrsta psalma	Redni broj psalma	Pjevajte Gospodu pjesmu novu	Slavimo Boga
Zahvalnica	34	100, 101, 129	130, 450
Zahvalnica	40	77, 102, 709	
Psalam predanja	41	103, 149, 450	
Tužaljka	42	154, 155, 426, 524, 741	131, 132
Tužaljka	43	143, 155, 524	
Kraljevski psalam	45	383, 568, 569, 570, 571	181, 382, 383, 386
Psalam Siona	46	223, 542	527
Psalmi Jahve Kralja	47	392, 536	297, 321
Psalam Siona	48	75	
Tužaljka	51	43, 44, 104, 426, 429, 452, 453	236, 262, 547
Tužaljka	54	80, 105	
Tužaljka	55	139	
Tužaljka	56	437	
Tužaljka	61	360	
Tužaljka	63	106, 107, 675	114, 115, 599
Himan	65	725	
Zahvalnica	66	106, 131, 530	
Himan	67	81, 109, 503, 535	11, 279
Himan	68	525	304
Tužaljka	69	448	
Tužaljka	70	78	353
Kraljevski psalam	72	345, 382, 391	181, 188
Tužaljka	79	425	
Tužaljka	80	339	156
Psalam liturgije vjernosti Jahvi	81	77	

Književna vrsta psalma	Redni broj psalma	Pjevajte Gospodu pjesmu novu	Slavimo Boga
Psalam Siona	84	146, 382, 709, 722	181, 377
Himan	85	87, 110, 350, 358	156, 159, 160, 161
Tužaljka	86	83	98
Kraljevski psalam	89	348, 626	
Tužaljka	90	86	
Mudrosni psalam	91	431	235, 616
Zahvalnica	92	140, 621	
Psalam liturgije vjernosti Jahvi	95	78, 85, 111	353
Psalam Jahve Kralja	96	82, 84, 112, 113, 152, 230, 340, 361, 386, 390	94, 125, 304
Psalam Jahve Kralja	98	114, 115, 382, 387, 572, 573	181, 184, 185, 188, 197
Himan	100	116, 533	511
Himan	103	118, 525, 621, 709, 730	237
Himan	104	519, 537	297, 326
Psalam liturgije vjernosti Jahvi	105	85, 87, 142, 147, 525	297
Psalam liturgije vjernosti Jahvi	106	79, 157	
Zahvalnica	107	88, 119, 436	
Kraljevski psalam	110	121	321, 609
Himan	111	135	
Mudrosni psalam	112	149, 620, 675	450
Himan	113	120, 156	385, 559
Himan	114	542, 744	610
Zahvalnica	116	151, 504	610
Zahvalnica	117		12, 449, 618

54

Glava peta

SAKRAMENTALI (BLAGOSLOVINE)

1. Opće napomene

»Blagoslovine su sveti znakovi kojima se, na neki način kao i sakramentima, označuju i po zagovoru Crkve postižu osobito duhovni učinci« (ZKP, kan. 1166).

U sljedećim brojevima donosi se »Red« blagoslovi- na s glazbenim jedinicama koje se pjevaju. Za antifone i psalne mogu poslužiti gregorijanski i naši narodni napjevi (PGPN, br. 57–61); za pojedine glazbene jedi- nice bit će naznačeni brojevi iz iste pjesmarice.

2. Red posvete crkve*

— Uvodni obredi:

Kad ophod krene prema crkvi, pjeva se »U dom ćemo Gospodnji« ili »Bog je u svom svetom hramu« (PGPN br. 81, 839) sa Ps 122; Dok op-

* Tamo gdje se uz naslov antifone i psalma ne nalazi navod iz PGPN, treba pogledati odgovarajuće gregorijanske napjeve u Rimskom pontifikatu (str. 309–333).

56

Književna vrsta psalma	Redni broj psalma	Pjevajte Gospodu pjesmu novu	Slavimo Boga
Zahvalnica	118	45, 47, 130, 468, 521, 522, 527, 528, 529, 531	293, 300, 301, 302, 304
Mudrosni psalam	119	339, 437, 449	449
Psalam Siona	121	733, 742	
Psalam Siona	122	141, 145, 344, 621, 839	95
Tužaljka	126	122	450
Mudrosni psalam	128	123, 388	
Tužaljka	130	451, 728, 732	259, 546
Mudrosni psalam	133	79, 86, 704	152
Himan	135		260
Himan	136	158	18
Mudrosni psalam	139	136	
Tužaljka	142	743	483
Himan	145	124, 542, 623	19, 449
Himan	146	117, 125, 126, 346, 621	118
Himan	147	127, 128, 144, 389, 542, 619	161, 187, 384
Himan	148	137, 159, 339	119
Himan	149		186, 601

55

hod ulazi u crkvu pjeva se antifona »Dižite se dveri vječne« sa Ps 24. ili druga prikladna popi- jevka;

Dok biskup prolazi kroz crkvu škropeći bla- goslovljenom vodom narod i stijene crkve, pjeva se antifona »Vidjeh vodu« (u korizmi »Kad svo- je ime posvetim«).

— Služba riječi:

Pjeva se prijevni psalam: antifona »Riječi tvoje, Gospodine« i Ps 19. (PGPN br. 91) i pre- devandeoski poklik (PGPN br. 132–134) sa sti- hom.

— Posvetna molitva i pomazanje:

Mole se (pjevaju) Litanije;

Dok biskup pohranjuje moći u grobak, pjeva se »Pod Božjim ste oltarom« ili »Tjelesa se sve- tih« sa Ps 15. ili druga prikladna pjesma;

Dok biskup pomazuje oltar i stijene crkve, pjeva se »Evo šatora Božjega« ili »Hram je Božji svet« sa Ps 84;

Dok biskup kadi oltar i crkvu, pjeva se »Stade andeo«, ili »Miomirni dim« sa Ps 138;

Za vrijeme rasvjetljenja oltara i crkve (dok se pale svijeće), pjeva se »Dode svjetlost tvoja, Je- ruzaleme« (u korizmi »Svjetlom ćeš velikim za- sjati, Jeruzaleme«) sa Tobijinim hvalospjevom ili druga prikladna pjesma.

— Euharistijsko bogoslužje:

Dok se donose darovi, prikladno je pjevati »Gospodine Bože...« ili drugu prikladnu pje- smu;

57

Za vrijeme pričesti pjeva se »Moj dom zvat će se« ili »Kao mladice masline« sa Ps 128. ili druga prikladna pjesma;

Ako se otvara kapela presvetog Sakramenta, za vrijeme ophoda pjeva se »Hvali Gospodina, Jeruzaleme« sa Ps 147. ili druga prikladna pjesma.

— Blagoslov i otpust:

Pjesma puka može pratiti završetak obreda.

Ovdje se donosi prikladni izbor psalama i popijevki:

Antifone i psalmi	Ps	PGPN, br.
U dom ćemo Gospodnji	122	145
Obradovah se kad mi rekoše	122	344
Vidjeh vodu	118	47
Riječi tvoje, Gospodine	19	91
Kako su mili stanovi tvoji	84	722
Stade anđeo uz hramski žrtvenik	138	162
Slavi, Jeruzaleme, Gospoda	147	128

Popijevke:

Bog je u svom svetom hramu	(sa Ps 67)	81
----------------------------	------------	----

3. Red posvete oltara

Dok ophod kreće iz sakristije prema svetištu, pjeva se »Štite naš, Bože« ili »Pristupit ću« sa Ps 43, ili druga prikladna pjesma (pogledati odgovarajuće gregorijanske napjeve u Rimskom pontifikalu, str. 309–333);

58

— Uvodni obredi:

Za vrijeme ulaznog ophoda pjeva se prikladna pjesma (Ulazna pjesma kod mise).

— Služba riječi:

Pjeva se odgovarajući pripjevni psalam i predevandeoski poklik sa stihom.

— Redovničko zavjetovanje (privremeno):

Za vrijeme predavanja znakova zavjetovanja pjeva se »Ovo je rod onih...« sa Ps 23. ili neka druga prikladna pjesma.

— Svečano (doživotno) zavjetovanje:

Prije samog zavjetovanja pjevaju se »Litanijske obreda redovničkog zavjetovanja«;

Poslije svečanog zavjetovanja može se pjevati »Gle, kako je dobro i kako je ugodno« sa Ps 32. ili neka druga prikladna pjesma;

Dok redovnice primaju prstenje pjeva se »Zaručena sam sa Sinom vječnoga Oca« sa Ps 44. ili druga prikladna pjesma.

— Euharistijska služba i otpust:

Za vrijeme euharistijske službe (i za vrijeme završnog ophoda) pjevaju se odgovarajuće pjesme.

6. Euharistijska procesija (ophod)

»Privatnu i javnu pobožnost prema oltarskom Sakramentu, također izvan mise, [...] Crkva jako preporučuje, budući da je euharistijska žrtva izvor i vrhunac

60

Služba riječi uzima se od dana s odgovarajućim pjesmama.

Dok se vrši mazanje oltara, pjeva se »Gospodin Bog tvoj tebe pomaza« sa Ps 45 (u vazmeno vrijeme »Kamen koji graditelji odbaciše« sa Ps 118).

Za sve ostale dijelove Reda posvete oltara vidi kao Red posvete crkve.

4. Blagoslov bolesničkog i katekumenskog ulja i posvećenje krizme

Sve što se obavlja od početka (koncelebrirane) mise pa do svršetka službe riječi vrši se kako je naznačeno za misu.

Za vrijeme donošenja pjeva se himan »Spase svijeta, primi pjesmu« (PGPN br. 500–502).

Kad biskup podijeli na kraju misnog slavja blagoslov i uredi se ophod, zbor i narod pjevaju neke kitice himna »Spase svijeta« (vidi gore).

5. Obred redovničkog zavjetovanja

Od početaka Crkve neki su se kršćani osjećali pozvanima na osobito nasljedovanje Krista po zavjetovanju »evanđeoskih savjeta« čistoće, siromaštva i poslušnosti. Današnji obredi zavjetovanja razlikuju se u svakoj redovničkoj zajednici, ali je osnovna struktura svima jednaka (usp. Rimski pontifikal, str. 215–283).

59

svega kršćanskog života« (Red euharistijskih procesija, kvatri i prosnih dana, Uvodne napomene, br. 3).

Naročito pastoralno značenje za život župe ili mješta imaju tijelovske procesije, bilo da se obavljaju na sam blagdan Tijela i Krvi Kristove ili u najzgodniji dan uz ovu svetkovinu.

Euharistijska procesija ima četiri postaje (ili manje) izvan crkve:

1. postaja: Euharistija — trajna prisutnost Kristova.

Kad se odloži Presveti sakrament na oltar, pjeva se Uvodna pjesma (npr. PGPN br. 243, 288, 850). Poslije Evanđelja pjeva se pripjevni psalam: »Duša mi gine i čezne« (Ps 84). Procesija kreće dalje uz pjesmu.

2. postaja: Euharistija — Kristov i naš Vazam.

Kad se odloži Presveti sakrament na oltar pjeva se Uvodna pjesma (npr. PGPN br. 275–277, 278–280, 479, 551). Poslije Evanđelja pjeva se pripjevni psalam: »Čudesima svojim spomen postavi Gospodin« (Ps 111). Procesija kreće dalje uz pjesmu.

3. postaja: Euharistija — žrtva

Kad se odloži Presveti sakrament na oltar pjeva se Uvodna pjesma (npr. PGPN br. 248–256, 264–271, 158, 176, 756). Poslije Evanđelja pjeva se pripjevni psalam »Svećenici Gospodnji« sa Hvalospjevom (Otkr 4, 11. 5. 9. 10–12). Procesija kreće dalje uz pjesmu.

4. postaja: Euharistija — gozba.

Kad se odloži Presveti sakrament na oltar pjeva se Uvodna pjesma (npr. PGPN br. 278–280, 175,

61

247). Poslije Evandelja pjeva se prijevni psalam: »Gospod je pastir moj« (Ps 23). Procesija kreće prema crkvi uz pjesmu.

Završetak: Kad procesija stigne u crkvu pjeva se »Tebe Boga hvalimo«, a zatim »Divnoj dakle«. Poslije otpusta, ako je običaj, pjeva se prikladna pjesma.

7. Sprovod

Sahranjujući svoje sinove i kćeri Crkva »svetkuje Kristovo vazmeno otajstvo sa željom da oni, koji su krštenjem postali sutjelesnici Krista umrloga i uskrišenoga, s njim po smrti prijeđu u život [...]« (Red sprovoda, Prethodne napomene, 1).

Kao značajni trenuci mogu se, već prema mjesnim običajima, navesti ovi: bdjenje u pokojnikovoj kući, polaganje tijela u lijes, prijenos tijela do groba; a prije toga sastanak rodbine, ako je moguće i sve zajednice, na slušanje utjehe vjere u službi riječi, na prinošenje euharistijske žrtve, te na posljednji oproštaj i pozdrav s pokojnikom (Red sprovoda, Prethodne napomene, 1 i 3).

Bdjenja za pokojnika i polaganje tijela u lijes: Između čitanja pjevaju se pjesme, uzete osobito iz psalama ili iz Službe za mrtve (npr: PGPN br. 723–752). Kad se pokojnikovo tijelo polaže u lijes, mole se psalmi s pripjevima.

Prva postaja sprovoda:

— u pokojnikovoj kući ili u kapeli na groblju: psalmi s antifonama i molitve se recitiraju;

62

— Pjesme za red sprovoda: antifone i psalmi (usp. PGPN br. 736–752).

Evo izbora psalama s antifonama iz PGPN:

Antifone i psalmi	Ps	PGPN, br.
Gospod je pastir moj: ni u čem ja ne oskudijevam!	23	93, 94, 95
K tebi, Gospod(in)e, uzdižem dušu svoju	25	726, 727, 728
Tebe žeda duša moja, Gospodine, Bože moj	63	106, 107
Milosrdan je i milostiv Gospodin	103	730
Hodit ću pred Gospodinom u zemlji živih	116	151
Čuo sam glas koji s neba govori: Blago onima koji umiru u Gospodinu	121	742
Obradovah se kad mi rekoše: »Hajdemo u dom Gospodnji«	122	344
U dom ćemo gospodnji radoano ići	122	145
Iz dubine vapijem k tebi, Gospodine.	130	732
Vapijem k tebi, Gospodine	130	728
Uzda se duša moja u Gospodina	130	728
<i>Psalam s odgovorom</i>		
Duša moja čezne, Bože, za tobom	42	741
<i>Psalmi s aleluja</i>		
Psalam 116 i 148 može se pjevati na napjev iz Pjesmarice br.		533

64

— za vrijeme ophoda preme crkvi pjevaju se psalmi s antifonama ili prikladne pjesme (vidi odgovarajuća mjesta u Redu sprovoda).

Druga postaja sprovoda:

- u crkvi: ako je sprovod s misom, na ulazu u crkvu pjeva se ulazna pjesma, a za vrijeme mise odgovarajuće glazbene jedinice (npr. PGPN br. 723–735);
- pred grobnom kapelom: obavi se služba riječi (tada se pjeva prijevni psalam i predevandeoski poklik);
- posljednja preporuka i oproštaj: oproštajna pjesma »Pomozite sveci Božji« pjeva se poslije poziva na molitvu; dok se tijelo iznosi iz crkve (dok kreće ophod od grobne kapele) pjeva se »U raj povelite te anđeli« ili neka druga antifona; za vrijeme ophoda prema grobu pjevaju se psalmi s antifonama ili neka druga pjesma.

Treća postaja sprovoda — kod groba:

Na svršetku čitavog obreda može se, prema mjesnom običaju, zapjevati prikladna pjesma.

Izbor pjesama za bogoslužje sprovoda:

- Stalni dijelovi mise (molitve, čitanja, predslavlja, Molitva Gospodnja...) pjevaju se na jednostavne napjeve (usp. Red mise).
- Misne pjesme: a) za ulaznu i pričesnu pjesmu usporedi odgovarajuće naslove u pjesmarici PGPN, br. 723, 724, 725, 726, 734, 735; b) odgovarajući izbor tekstova nalazi se u Redu sprovoda.

63

Glava šesta

GLAZBA U CRKVAMA IZVAN LITURGIJSKIH SLAVLJA (KONCERTI)

1. Opće napomene

Sveti zbor obreda objelodanio je u dokumentu »Koncerti u crkvama« (prijevod: Sv. Cecilija, LVIII (1988) 1, 3–5) odredbe koje se odnose na glazbene priredbe (koncerte) u posvećenim, molitvi i sabranosti namijenjenim prostorima. Te »praktične odredbe žele biti od pomoći biskupima i rektorima crkava u pastoralnoj brizi koja na njih spada da u svakom slučaju sačuvaju vlastiti značaj crkve koja je namijenjena slavljima, molitvi i šutnji« (Koncerti u crkvama, 11).

Ovim se odredbama, nadalje, želi »predložiti Biskupskim konferencijama, prema njihovoj mjerodavnosti, Nacionalnim komisijama za liturgiju i svetu glazbu neke elemente refleksije i interpretacije kanonskih normi o prisutnosti raznih vrsta glazbe u crkvi: glazba i pjevanje za liturgiju, glazba religioznog nadahnuća, nereligiozna glazba« (Koncerti u crkvama, 3).

65

»Prema tradiciji, koju objašnjava Obrednik posvete crkve i oltara, crkva je, prije svega, mjesto gdje se okuplja narod Božji. [...] Zato se crkva ne može smatrati jednostavno kao 'javno' mjesto otvoreno za svakovrsne skupove. Crkva je sveto mjesto, tj. posvetom ili blagoslovom 'odijeljeno', i to trajno, za kult Bogu. [...] U vremenu užurbanosti i buke, osobito u velikim gradovima, crkva je i mjesto prikladno da u njemu ljudi, u tišini i molitvi, nađu duševni mir ili svjetlost vjere« (Koncerti u crkvama, 5).

»U svetom mjestu neka se dopusti samo ono što služi vršenju ili promicanju bogoštovlja, pobožnosti i vjere, a zabranjuje se sve što nije u skladu sa svetošću mjesta. Ordinarij ipak može za pojedini čin dopustiti i druge upotrebe koje ipak nisu protivne svetosti mjesta« (ZKP, kan. 1210).

3. Točke za razmišljanje

Glazbena baština opće i naše Crkve jedan je od temelja europskog i hrvatskog izvornog umjetničkog očitovanja. U njoj uvijek iznova izvodilačko i skladateljsko stvaralaštvo treba nalaziti nova nadahnuća. Da bi se to moglo događati, potrebno je poticati i omogućavati da se ostvaruju takva nastojanja.

66

se vrata crkve trebaju otvoriti koncertu svete ili religiozne glazbe, ali i zatvoriti svakoj drugoj vrsti glazbe« (br. 8). To bi za područje naše Crkve moglo imati sljedeće tumačenje:

- pod naslov »glazba i pjevanje za liturgiju« spadala bi sva glazbena djela (vokalna, vokalno-instrumentalna, instrumentalna) koja su tokom povijesti nastala za potrebe liturgijskih slavlja zapadnog i istočnog obreda, odnosno za potrebe liturgijskih slavlja kršćanskih Crkava istoka i zapada;
- pod naslovom »glazba religioznog nadahnuća« razumijevaju se sva glazbena djela (vokalna, vokalno-instrumentalna, instrumentalna) koja su nastala na tekstove vjerskog sadržaja ili su plod vjerskog nadahnuća, npr. oratoriji, kante i njima srodna djela, odnosno »Sedam Otkupiteljevih riječi na križu« J. Haydna, »Simfonija psalama« I. Stravinskog, »Dvadeset pogleda na dijete Isusa« (za glasovir) ili »Knjiga presvetog sakramenta« za orgulje O. Messiaena, »Pjesma mladića u užarenoj peći« K. Stokhausena i ovima slična djela;
- spomenutim bi se vrstama glazbenih djela moglo pridružiti i simfonije (npr. simfonije A. Ivančića) pisane za potrebe crkvenih svečanosti, odnosno slična glazbena djela, osobito ona iz razdoblja glazbenog baroka, koja nemaju »programno« obilježje.

68

Izvodilačka glazbena umjetnost u sve većoj mjeri i sa sve više uspjeha oživljava glazbena djela na način primjeren njihovom nastanku (glazbala, tehnika pjevanja i sviranja, prostor itd.). Napredak izvodilačke umjetnosti potiče rast kulture slušatelja kojima tako izvedena djela postaju redovita potreba u odnosu na sadržaj i umjetnički doživljaj. »To je pozitivna pojava, jer glazba i pjevanje pomažu uzdizanju duha« (Koncerti u crkvama, 1).

Zemljopisni položaj naše domovinske Crkve (rimskog obreda, u kojoj se dogodio jedinstveni susret latinskog i staroslavenskog jezika) nameće trajnu potrebu susreta naroda, kultura, vjera itd.

Dosadašnja praksa glazbenih priredbi u našim crkvama (bez obzira što se dogodila u minulom razdoblju kad je bilo možda potrebno prihvatiti takav oblik dijaloga) općenito pokazala se dobrom, ne uzimajući u obzir pojedinačna loša iskustva. Dosadašnje iskustvo, obogaćeno dokumentom Sv. zbora obreda, jest polazište koje može pomoći na novi i bolji način organizirati glazbene priredbe u crkvama.

4. Glazbene vrste

Dokument »Koncerti u crkvama« (br. 3) donosi ovu razdiobu glazbenih vrsta: (instrumentalna) glazba i pjevanje za liturgiju, glazba religioznog nadahnuća, nereligiozna glazba. »Načelo da upotreba ne smije biti protivna svetosti mjesta određuje i kriterij po kojemu

67

»U tom pastoralnom zadatku ordinarij će naći pomoć i savjet u Biskupskoj komisiji za liturgiju i svetu glazbu« (Koncerti u crkvama, 10).

5. Praktične upute

Praktične uvjete »Ordinarij može pobliže odrediti« (Koncerti u crkvama, 10), a ovdje se donose najopćenitije upute:

- 1 — Kad se izvode glazbena djela u crkvi treba poštivati izvorno htijenje skladatelja, tj. izvoditi djela u skladateljevoj dispoziciji, a ne u obliku obrade; izuzimaju se jedino izvedbe orkestralnog sloga na orguljama.
- 2 — Pismena zamolba mjesnom Ordinariju za održavanje glazbenih priredbi u crkvi neka ima:
  - a) popis djela i imena autora koji su na programu;
  - b) imena izvoditelja (izvodilačkih sastava);
  - c) imena ustanova, dobrotvora koji organiziraju glazbenu priredbu, odnosno koji osiguravaju »građansku odgovornost, troškove, ponovno uređenje zgrade i naknadu eventualne štete« (Koncerti u crkvama, 10).
- 3 — Za vrijeme pokusa i izvedbe »presveti oltarski Sakrament, ukoliko je moguće, čuvat će se u pokrajnjoj kapeli ili na nekom drugom sigurnom i doličnom mjestu« (Koncerti u crkvama, 10).
- 4 — Ulaz u crkvu neka po mogućnosti bude slobodan i besplatan, no mjesni Ordinarij može (radi

69

gospodarskih i drugih okolnosti) dopustiti da se dio troškova namiri ulaznicama.

- 5 — Način odijevanja i ponašanja izvoditelja i slušatelja treba biti »sukladno sakralnom obilježju crkve« (Koncerti u crkvama, 10).

Slavimo Boga. Hrvatski katolički molitvenik i pjesmarica, Frankfurt a. M. 1982.
Pjevajte Gospodu pjesmu novu. Hrvatska liturgijska pjesmarica (PGPN), Zagreb 1983.
Apostolska konstitucija »Laudis canticum« (1970), u: Časoslov naroda Božjega, Zagreb 1984.
Musicam sacram (MS) — Uputa o glazbi i u svetom bogoslužju (1967), u: Crkvena glazba. Priručnik za bogoslovna učilišta, Zagreb 1988.
Apostolska konstitucija »Pontificalis Romani« (1968), u: Rimski pontifikal, Zagreb 1988.
Koncerti u crkvama, u: Sveta Cecilija LVIII (1988) br. 1. Snagom Duha, Zagreb 1990.
A. Adam, Uvod u katoličku liturgiju, Zadar 1993.

Krafice

LG — Lumen gentium
MS — Musicam sacram
OULČ — Opća uredba liturgije časova
OURM — Opća uredba Rimskog misala
PGPN — Pjevajte Gospodu pjesmu novu (pjesmarica)
SB — Slavimo Boga (pjesmarica)
SC — Sancrosanctum Concilium
ZKP — Zakoni kanonikoga prava

Popis navedenih liturgijskih knjiga, crkvenih dokumenata i literature

Red krštenja, Zagreb 1970. i 1993.
Red vjenčanja, Zagreb 1970.
Red sprovoda, Zagreb 1970.
Red potvrde, Zagreb 1972.
Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne, Zagreb 1974.
Sveta pričest i štovanje euharistijskog otajstva izvan mise, Zagreb 1974.
Red pokore, Zagreb 1975.
Opća uredba Rimskog misala, u: Rimski misal, 2. izdanje, Zagreb 1980.
Opća uredba liturgije časova, u: Časoslov naroda Božjega, Zagreb 1984.
Red euharistijskih procesija, kvatri i prosnih dana, Zagreb 1985.
Blagoslovi, Zagreb 1987.
Rimski pontifikal, Zagreb 1988.
Sancrosanctum Concilium — Konstitucija o svetoj liturgiji II. Vatikanskog sabora, u: Dokumenti Drugog vatikanskog sabora, Zagreb 1970.
Lumen gentium — Dogmatska konstitucija o Crkvi, u: Dokumenti Drugog Vatikanskog sabora, Zagreb 1970.
Apostolska konstitucija o sakramentu bolničkog pomazanja (1972), u: Red bolesničkog pomazanja i skrbi za bolesne, Zagreb 1973.
Zakonik kanonikoga prava, Zagreb 1988.